

GILLEBLADET

Medlemskrift
för Handelsgillet
i Helsingfors rf

Nr 5 • 2019

Hon är för Nato

Ann-Sofie Dahl hoppas
att både Sverige och
Finland ansluter sig
Sidorna 6-7

Utmanande bygge
Projekt Gillegården
är redan halvvägs
Sidorna 10-11

Klimatekonomi
Cirkulera blir
det nya normala
Sidorna 12-13

GILLEshoppen

I Gilleshoppen kan du köpa bästsäljaren Bordsvisor på Handelsgillet, Handelsgillet's manschettknappar och slipshållare samt kondoleans- och gratulationsadresser.

Bordsvisor på
Handelsgillet,
20 euro.

Kondoleans- och gratulationsadresser à 15 euro.

Manschettknappar
+ etui 52 euro per
par.

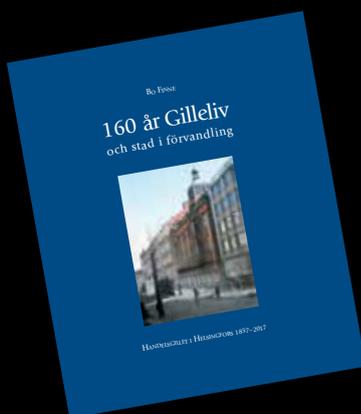
Servettkedja
25 euro

Slipshållare +
etui 17 euro.

Produkterna kan beställas via Handelsgillet's kansli:
annika@handelsgillet.fi eller tfn 09 669 798.

Avhämtas från kansliet.

Du som blivit medlem i Handelsgillet år 2012 eller senare och inte fått den första upplagan av historiken kan avhämta ett exemplar gratis på Gillekansliet.

För övriga och för dig som vill ha flera exemplar finns historiken att köpa på kansliet under kanslietid (vardagar kl. 9-14) till ett pris om 30 euro per exemplar.

Produkterna bör betalas i förväg till Gillets konto

Nordea FI35 2401 1800 0601 12 eller Aktia FI09 4055 1020 1828 57.

Vänligen skriv i meddelandefältet vilken produkt du köper.

Råd och information till husbolagets styrelse samt disponent.

Finlands Svenska
FASTIGHETSFÖRENING

www.ukl.fi/fsf

4

Ledaren

Fastigheten, en bra investering.

5

Ny webbplats

Handelsgillet.fi förnyas nu med inhemska krafter.

6

”Guldkortsklubben inte nog”

Svensk Natoexpert förespråkar både finskt och svenskt medlemskap i försvarsalliansen.

8

Renässans för nordiskt samarbete

Nordiskt samarbete har en politisk beställning.

9

Litteraturrutan

Annika Hällsten presenterar böcker som bygger på brev.

10

Överraskningarnas bygge

Renoveringen av Gillegården bjuder på många utmaningar.

12

Slut på soporna?

Nu kommer den cirkulära ekonomin.

14

Fasar ut stenkolen

Vanda Energi gör el av avfall från nästan hela Nyland.

16

Vinspalten

Några förslag för julbordet.

17

Gina i köket

Så här minskar kocken julstressen.

18

Börskolumnen

Avlistningarna är knappast ett hot.

19

Hittade inga lik i garderoben

Staffan Bruun skriver om hur han skrev boken om Anders Wiklöf.

20 Gilleaktuellt

GILLEBLADET

Kommunikationsutskottet 2019:

Ordförande:
Peter Nordling
Medlemmar:
Matts Dumell
Thomas Hallbäck
Patrik Lindfors

Ansvarig utgivare:
Johan Hjelt

Chefredaktör:
Peter Nordling,
tfn 050 5595 778

Utgivare:
Handelsgillet i Helsingfors r.f.
Kaserngatan 23 A 12
00130 Helsingfors
tfn 09 669 798
info@handelsgillet.fi

Ombrytning:
Oy Nordinfo Ab, Maj-Len Roos

Annonser:
Tilininurkka Ky, Bo Gerkman
PB 89, 02211 Esbo
tfn 0400 449 724
bo.gerkman@tilininurkka.fi

Tryckeri:
Oy Painotalo tt-urex Ab, Borgå

Medlem i Tidskrifternas Förbund.

Utgivningschema 2020:

Nr 1	27.2	deadline 30.1
Nr 2	17.4	deadline 19.3
Nr 3	11.6	deadline 14.5
Nr 4	1.10	deadline 3.9
Nr 5	17.12	deadline 19.11

Pärmfoto: Leif Rosas

Torbjörn Jakas

En investering för framtiden

Byggprojektet, som startades i juni, har nu framskridit så långt att samtliga rivningsarbeten är klara. Hotelldelen tar redan form på allvar. Vi borde inte stöta på nya överraskningar som ökar byggnadskostnaderna. Hittills har det dock kommit fram att det finns mera asbest i fastigheten än väntat samt att det fanns fuktskador och kreosot i källaren. Ljudisoleringen kostar också Handelsgillet mer än förväntat på grund av att det fanns många rök- och ventilationskanaler, som måste muras igen för att undvika ljud till och från hotellrummen i tredje våningen.

Nu hoppas vi att kostnadskalkylen och tidtabellen håller. Vi förväntar oss att hotellet kan flytta in före den 1 mars nästa år och att den nya restaurangen kan flytta in den 1 juni, så att hyresinkomsterna börjar flyta in på nytt. Gillemedlemmarna torde kunna ta i bruk de egna lokaliteterna samtidigt som restaurangen. Reparationerna under de kommande åren bör vara mindre än tidigare eftersom mycket kommer att repareras eller bli utbytt till nytt.

Är det klokt att satsa så mycket som cirka 7 000 000 euro i fastighetsprojektet? Om kostnadskalkylen håller var det klokt av det extra föreningsmötet i oktober att godkänna styrelsens förslag. Gillets existens är nämligen helt beroende av hyresintäkter. De har varit i storleksklassen 500 000 euro per år. Då fastighetsprojektet är klart stiger årshyrorna till närmare 800 000 euro. Detta kan jämföras med medlemsavgifterna som är i storleksordningen 65 000 euro per år. Handelsgillet har ett 26 år långt hyresavtal med hotellet och ett förlängt 16 års hyresavtal med restaurangen.

Att ha en restaurang i en "labyrinth" med tre våningar är rena skrällen för en restauratör. Styrelsen undersökte i ett

tidigt skede, utan framgång, möjligheten att hyra ut restaurangen till någon annan restauratör. Nu kan Gillet fortsätta samarbetet med den nuvarande restauratören med ett förlängt hyresavtal och en förhöjd hyra, även om de uthyrda lokaliteterna är cirka tio procent mindre.

Vi ska inte glömma bort oss själva. Gillemedlemmarna får en större festsal samt fyra kabinett i stället för tre. Klubb- rummet blir också större än det gamla, och biljardspelarna får en egen sal i källarvåningen.

Hade Handelsgillet haft ett annat alternativ än att bygga hotellrum i tredje våningen och att lägga ett glastak på innergården och som bonus erhålla egna större fräscha lokaliteter? Det enda förslaget från medlemskåren var att lämna fastigheten ifred, utan att göra några större ingrepp. Det hade varit enkelt och bekvämt, men förkastligt med tanke på Handelsgilletts fortsatta verksamhet. Saneringskulden skulle bara ha vuxit, och vår restauratör hade redan fått anmärkningar på att köksgolvet hade sprickor, vilket var hälsovådligt. Restauratören var rädd för att hälsovårdsmyndigheterna i värsta fall skulle ha stängt restaurangen. Målningen i klubbtrumets tak flagade och lokaliteterna var mörka och dystra.

Även mindre, men nödvändiga, reparationer i fastigheten skulle ha kostat någon miljon, men hyrorna skulle ha varit på samma nivå. För att finansiera reparationerna hade Handelsgillet troligen tvingats sälja en eller två kontorslokaler i gatufastigheten och detta hade, än en gång, medfört minskade hyresintäkter.

Därför är investeringen i fastigheten nödvändig, och den bär långt in i framtiden.

Ny webbplats med inhemsk leverantör

Till slut tröt styrelsens fålamod. Avtalet med den indiska it-utvecklaren Savitr sades upp i oktober efter två år av oinfriade löften om leverans.

– Beklagligt, sammanfattar gilletts verksamhetsledare **Clarissa Köhler** de två senaste åren gällande webbprojektet.

Gilletts webbplats förnyas nu med snabba ryck. Medlemmarna ska märka förändringar redan före nyår.

– Vi kunde sätta igång direkt. Vi har alla behövliga produkter som hyllvara och introduktionen sker i den takt kansliet upplever det tryggt, försäkras **Ant Simons** på finlandssvenska Webbhuset.

Simons känner till Gillets medlemskår sedan år 2012 då webbplatsen med tillhörande klubb-sidor togs i bruk. På den tiden ägde Svenska kulturfonden och Svenska folkskolans vänner Kuturhuset som senare blev Webbhuset. Kunderna bestod av kända föreningar som marthor, scouter, idrottare och pensionärer. För två år sedan överlät de ursprungliga ägarna ägorätten till Webbhusets personal.

Tackade nej för tre år sedan

– För tre år sedan begärde Gillet en offert för it-utveckling även av oss. Då hade den första kontrakterade utvecklaren i Indien precis försatts i konkurs. Men vi ansåg att Gillets planer vara så ambitiösa att vi inte gav ett anbud. Då beräknade vi att kostnaderna skulle ha stigit till ungefär 100 000 euro, minst.

På förslag av en styrelsemedlem beslöt Gillets styrelse godkänna en annan indisk it-utvecklare, Savitrs anbud. I november 2017 fick styrelsen en försäkring om att det nya it-systemet kan lanseras och tas i bruk inom loppet av fyra månader. Två tredjedelar av kodningen var redan klar.

Ett år och fyra månader senare försäkrade Savitrs ombud att utbildningen av

Så här ser det första utkastet till ny webbplats ut. Fyra olika bilder löper över sidan.

kansliets anställda inleds senast den 21 mars 2019.

“Vi har nu kommit vidare i processen, precis enligt planerna från dag ett, då it-projektet startade – men med försening förstås”, blev svaret till Gillets kommunikationsutskott i april.

Ungefär två år efter start förelåg fortfarande inga nya “indiska” nättjänster för Gillets medlemmar. Det var strået som knäckte kamelens rygg, eller snarare styrelsens förtroende för den indiska utvecklaren.

Kostnaderna utom kontroll

Allvarligare än utdragna tidtabeller är att det inte har funnits ett tak för kostnadsutvecklingen. Bara i år har projektet kostat Gillet 24 000 euro. Totalkostnaden slutade kring 65 000 euro, av vilket en tredjedel gått till en finländsk underleverantör som testat produkten för att ge respons åt indierna. En del av summan kan förklaras med utgifter som Gillet hade haft för it i vilket fall som helst. Totalkostnaden för den indiska versio-

nen hotade bli nästan dubbelt högre än konkurrerande företags.

Problemet var att programmeringen startade från noll. Planen var överambitiös och det ledde i sin tur till att kostnaderna rusade i höjden. Produkten blev aldrig färdig.

Koncurrerande företags motsvarande produkter är i allmänhet färdigt utarbetade och testade i praktiken.

Mot den bakgrunden har Kommunikationsutskottet haft svårt att se hur Savitrprojektet skulle kunna försvaras och därför i ungefär ett års tid förordat att det snabbt borde läggas ner.

– Det känns synnerligen motiverat att gå vidare tillsammans med Webbhuset, säger Clarissa Köhler.

Uppdateringen av webbplatsen kostar Gillet ungefär 7 000 euro. Till detta kommer en årlig avgift om cirka 2 500 euro. Systemet kan vidareutvecklas med nya funktioner så att Gilletkansliet sparar både arbete och pengar.

Text: Matts Dumell

Turkiet ett problem för

Hur ska de övriga medlemsländerna inom försvarsalliansen Nato förhålla sig till Turkiets och president Recep Erdogans offensiv mot de egna kurdiska medborgarna? Svenska Natoexperten Ann-Sofie Dahl säger att situationen är problematisk, speciellt som Erdogan rör sig mer och mer i islamistisk riktning och Natofördraget statuerar att medlemmarna ska ha gemensamma demokratiska värderingar.

– Det är onekligen ett problem, men tankegången att Turkiet skulle uteslutas är omöjlig, eftersom det inte finns någon paragraf för det. Dessutom sitter ju **Recep Erdogan** och Turkiet på ett för Nato synnerligen strategiskt ställe, säger **Ann-Sofie Dahl**.

Hon stod för ett inlägg om EUs försvarssamarbete ur ett natoperspektiv på Handelsgilletts, Svenska handelshögskolans och Ekonomiska Samfundets i Finland aktualitetsseminarium i början av november.

Problem och kriser är till för att övervinnas och under 70 år har Nato klarat av en hel del.

– Det har sagts otaliga gånger att Nato är i kris, men man kan i dag säga att organisationen snarare är en studie i överlevnad. Det finns tillräckliga krafter och intressen för att överleva och försvarsalliansen är för tillfället starkare än någonsin.

Ekonomiskt gnissel

Frågan om den gemensamma fördelningen av det ekonomiska ansvaret aktualiserade, för inte länge sedan, en möjlig kris, efter att **Donald Trump** kraftfullt fört fram att övriga medlemsländer bör bära ett större ekonomiskt ansvar. Men Dahl poängterar att den så kallade "Burden sharing" funnits på agendan sedan dag ett, den 4 april 1949.

– USA har alltid poängterat att dess ekonomiska roll varit för stor. Så gott som alla amerikanska presidenter har fört fram detta, men det är Trump som börjat med sifferexercisen på allvar och talat om budgetandelar på två, tre eller rentav fyra procent av BNP – det sistnämnda för övrigt mer än USAs försvarsbudget.

Dahl konstaterar att "lilla" Danmark är på väg att höja sitt försvarsanslag från 1,3 till 1,5 procent av BNP och att till exempel Grekland bidrar med hela två procent, visserligen enligt Dahl uträknat med en "kreativ budgetering".

USA har alltid varit den naturliga domnanta maktaktorn inom Nato. Inte alltid helt lätt att smälta i Europa. Det är ändå skäl att påminna att allt beslutsfattande sker med konsensus och att samtliga länder har vetorätt.

– Det har varit en slags röd tråd, den öppna rivaliteten över Atlanten, och speciellt USA mot Tyskland, medan Frankrike mer stått upp och talat för hela Europas sak.

Men 1966 irriterade sig fransmännen och president **Charles de Gaulle** så mycket på USAs kärnvapenhegemoni att organisationen fick lov att flytta Nato högkvarteret från Paris till Bryssel.

Den första riktigt stora krisen, som ifrågasatte hela alliansens existensberättigande, lät dock vänta på sig i närmare 25 år. Berlinmurens fall, Sovjetunionens sönderfall och upplösningen av Warszawapakten gjorde att Natostrategierna omarbetades.

Verksamheten för nedrustning och fred tog sig nya former, med konceptet "Partnerskap för fred" och ledde småningom, i två omgångar, till att alliansen utvidgades med en stor grupp nya medlemmar bland annat ur den forna Warszawapakten.

Balkankrisen och interventionen i Bosnien och Kosovo var Natos första militära operationer någonsin – onödigt sent, enligt många p.g.a amerikanskt ointresse. Efter terrorattacken i New York 2001 inledde USA sina militära operationer mot

terrorismen i Afghanistan och i Irak, med starkt ointresse att delta från europeiskt håll. Det blev ingen uttalad Natooperation, men medlemsländer deltog i "coalition of willing" under USAs ledning.

Ukrainakrisen 2014 (redan händelserna i Georgien 2008 gjorde att man "drog örönen åt sig") gjorde att Nato-uppmärksamheten igen kraftigt riktades mot (norra) Europa, med truppflyttningar och militärövningar för att demonstrera organisationens uttryckliga försvarsvilja.

Papperstiger och paradox

Parallellt med Nato har EU-länderna skapat början till en egen försvarsorganisation, som enligt Dahl förefaller att vara en papperstiger.

Lissabonfördraget har en bindande klausul för medlemsländerna (artikel 42.7) som säger att vid ett väpnat angrepp mot en medlemsstat är övriga medlemsstater skyldiga att ge stöd och bistånd med alla till buds stående medel.

– Militärfrågan, det vill säga musklerna eller snarare bristen på dem, gör hela fördraget till en paradox.

Det är helt orealistiskt att tänka sig att Europa skulle kunna ta på sig ett betydande försvarsansvar, anser Dahl.

– Tyskland (och Sverige) har trappat ned på sitt försvar, inte ens Frankrike avsätter speciellt mycket försvarsmedel och Storbritanniens eventuella EU-uttåg kan bli kännbart. Fördraget är utan effekt, då det inte finns medel att gå in med vid en kris.

Frankrike åberopade artikeln i samband med terrorattacken i Paris 2015, men vad det egentligen innebar och ledde till vet ingen.

Flyktingkrisen 2015 visade i sin tur tydligt på svårigheterna för EU att hantera den komplexa frågan om gemensamt ansvar för säkerhet och försvar och den har legat i ett slags vakuüm, vad gäller interventioner eller klara initiativ.

Nato-samarbetet

Guldkort inte nog

Finland har sett fram emot ett närmare försvarssamarbete inom EU, speciellt som vi inte är medlemmar i Nato. Men EU-fördragets artikel 42.7 kan inte jämföras med Natofördragets paragraf 5, trots att det finns likheter. Paragraf 5 säger att ett angrepp mot ett medlemsland ska ses som ett angrepp mot hela Nato och då vidtas nödvändiga åtgärder "inklusive vapenmakt".

Finland (och Sverige) hör till de 22 länderna inom Nato-partnerskapet och dessutom till den så kallade guldkortsklubben med fem länder (också Australien, Georgien och Jordanien). Det innebär bland annat att Finland kan vara med och påverka Natoövningar och delta i underrättelsesamarbete. Men Finland har inga garantier om att få skydd om vi blir attackerade – vi behöver förstås inte heller ställa upp och skydda andra Natomedlemmar.

Dahl är en stark förespråkare för att Sverige och Finland skall ansluta sig.

– Guldkortssamarbetet är fint, men man kan inte vara nästan-medlem i Nato. Jag hoppas att både Sverige och Finland en dag blir Natomedlemmar, säger Dahl.

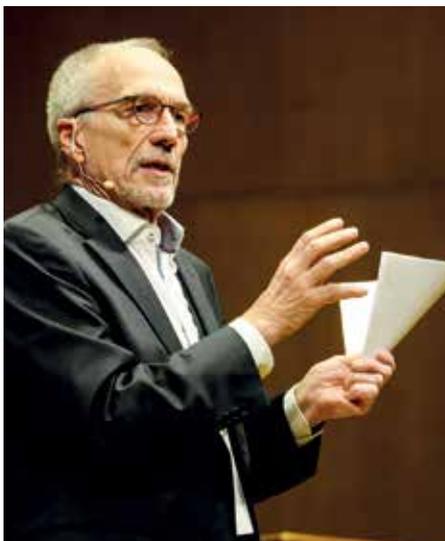
Text: Thomas Hallbäck

Foto: Leif Rosas

Ann-Sofie Dahl är docent i internationell politik och Nonresident Senior Fellow vid Atlantic Council i Washington D.C. Hon var en av grundarna av och första generalsekreterare vid Svenska Atlantkommittén. Som dess vice ordförande ingick hon 2000–2005 i styrelsen för Atlantic Treaty Association. Dahl har i sin forskning specialstuderat Nato och är aktuell med boken Nato – historien om en försvarsallians i förändring (Lund: Historiska Media, 2019).

”Nordiskt samarbete styrka i EU”

Nils Torvalds.

Paula Lehtomäki.

Thomas Blomqvist.

Inga brexitspekulationer, ingen klart utstakad kurs, men en mängd intressant och lärorik information om hur EU utvecklats och framför allt om vad som är viktigt i den fortsatta processen. Det var upplägget för aktualitetsseminariet EU – Quo vadis?

– Det pratas mycket i EU-parlamentet, men där fattas få avgörande beslut, sade europaparlamentariker **Nils Torvalds** (SFP) då han som första inledare äntrade scenen.

Därmed besvarade Torvalds, frågan i sin rubrik: EU som global aktör – mera prat än verkstad? För att komma till de beslut, som Europa och världen nu står inför, tog han avstamp i 1950-talets krigshärjade Europa då Europeiska kol- och stålgemenskapen bildades.

Idag gäller en viktig frågeställningarna också kol, närmare bestämt koldioxid.

– På 1950-talet såg Uncle Sam till att utvecklingen gick i rätt riktning, men Uncle Donald står inte för samma stabilitet, sade Torvalds och påpekade att strukturerna inte längre är de samma.

Strax efter kriget var Tyskland klart ödmjukare än idag då landet upplevs som den stora bromsklossen när det gäller att minska bilarnas koldioxidutsläpp.

– Vi är tvungna att klara av en besvärlig diskussion. Och den här gången kommer USA inte till undsättning. Europa måste lära sig att stå på egna ben.

Ryssland och Norden viktiga

Förre statsministern **Esko Aho**, bland annat verksam i styrelsen för ryska Sberbank, analyserade förhållandet mellan EU och Ryssland. Aho (intervjuad i Gillebladet 4/2019) framhöll att Ryssland kan moderniseras tillsammans med EU, inte med USA, inte med Kina, även om ryssarna har svårt att greppa EU.

– Ryssarna kan leva med oss, men svårigen utan oss och vise versa.

– Vi har inte råd att vända Ryssland ryggen. Det är utmanande att en del älskar

landet, medan andra hatar det, kommenterade ambassadör **René Nyberg**.

Nordiska samarbetsministern **Thomas Blomqvist** (SFP) framhöll att ett samspelt nordiskt agerande inom EU har klara fördelar. Enligt honom finns det en politisk beställning på nordiskt samarbete som nu upplever en renässans.

– Tillsammans kan vi göra mera inom EU. Det nordiska samarbetet konkurrerar inte på nåt sätt med EU, tvärtom stöder Norden och EU varandra. Men ibland är det utmanande att alla nordiska länder inte hör till EU.

Frågan om Baltikum håller på att dras in i den nordiska gemenskapen besvarade Blomqvist med att Norden ska samarbeta i alla riktningar, men att man knappast etablerar ett nytt samarbetsforum.

Hållbar region

Paula Lehtomäki, generalsekreterare för Nordiska ministerrådet betonade vikten av goda relationer med Ryssland och tog fasta på det nordiska samarbetet då hon sammanfattade seminariet.

– Det är viktigt att säkerställa implementeringen av EU-lagstiftningen för att inte skapa nya gränshinder eller skillnader mellan de nordiska länderna.

Lehtomäki bröt också en lans för Nordiska ministerrådets program Generation 2030 för att genomföra Agenda 2030, de globala målen för hållbar utveckling, i Norden.

– Visionen är att Norden före år 2030 är världens hållbaraste och mest integrerade region.

Seminariet EU – Quo vadis? arrangerades i början av november av Handelsgillet i samarbete med Ekonomiska Samfundet i Finland och Svenska handelshögskolan. Cirka 150 personer deltog i seminariet. Det är något färre än under tidigare motsvarande seminarier, men publiken visade sin uppskattning genom att ge tillställningen helhetsvitsordet 8,5 på den traditionella skolskalan.

Text: Peter Nordling

Foto: Leif Rosas

Annika Hällsten
Kulturreporter
på Hufvudstadsbladet

Brev för nyfikna ögon och öron

En gång var jag på en fest där en av hyllningarna bestod av ett lotteri, jubilarer till ära. Alla festdeltagare fick dra en lott och prisen var tolv, ett för varje månad.

Varje pris handlade om att fira jubilarer på ett sinnrikt vis – till exempel genom att bjuda på en musikalisk upplevelse, ordna en middag eller uppvakta med Luciasång den 13 december.

Ett av prisen var att skriva ett brev. De som drog en vinnande lott tog sin uppgift på allvar. Så också brevskrivarna som ett halvt år efter födelsedagsfesten överraskade jubilarer med en spirituellt skriven rapport från Grekland. Brevet levererades per post i ett dekorerat kuvert med tillhörande brevpapper.

Hur många unga känner i dag till att det finns något så fint som brevpapper? Sms, Whats app och Snapchat har ersatt breven och i dag meddelar vi oss med varandra med korta och snärtiga formuleringar.

Desto mer glädjande är det då att brevskrivandet som konst, består, även om det handlar om brev, tänkta att läsas av en stor publik.

Gripande korrespondens

Ett brev ska vara polemiserande, språkligt varierande och personligt. Två finlandssvenska böcker från årets bokskörd visar på brevskrivandets ädla konst.

I boken *7 + 7 Brev i en orolig tid* ger sig två av våra folkkära författare, **Kjell Westö** och **Juha Itkonen** i dialog med varandra. Eftersom breven är skrivna för att publiceras, innehåller de inga delikata hemligheter, men det betyder inte att de inte skulle vara läsvärda.

Både Juha Itkonen och Kjell Westö är framgångsrika författare men de har haft sina mörka stunder och de räds inte att erkänna att det funnits dagar då de varit rosenrasande. Det handlar förstås om den livsviktiga recensionen. Eftersom författarens lott är en ensam tillvaro framför datorn, kan en nedgörande recension på en bok man själv tycker är bra vara en svår chock. Juha Itkonen bekänner att han har tacklat vreden med att kontakta recensenten medan Kjell Westö har lidit i ensamhet.

Mest gripande är korrespondensen då de två delger varandra, och oss läsare, sina bekymmer för sina åldrande föräldrar. Itkonen beskriver hur hans pappa åldras framför ögonen på honom, Westö berättar om sin mammas kroniska depression.

Juha Itkonens och Kjell Westös irritation vad gäller dåliga recensioner är en västanfläkt i jämförelse med den ilska **Märta Tikkanen** uppådar. Tikkanens nya bok *Måste bara skri...* är en samling brev, ursprungligen skickade till författarkollegerna **Åsa Moberg** och **Birgitta Stenberg**. Nu publiceras ett urval av breven och läsaren delges dels skildringar från den tikkanenska vardagen med en alkoholiserad man och fyra barn, dels författarskapets vända. Väldigt mycket handlar om Märta Tikkanens besvikelse över dåliga recensioner och pris som gått hennes näsa förbi.

Lovsång till alkohol och sköna damer

Brev kan också sjungas, åtminstone om de är skrivna av **Carl Michael Bellman**. Alla känner vi till Bellmans storverk, *Fredmans epistlar*. Utan epistlarna hade Bellman förmodligen varit bortglömd men tack vare dem upptäckts han ständigt av nya generationer läsare och musiker.

Fredmans epistlar är en lovsång till livsnjutning i form av alkohol och sköna damer, men handlar också om ruelse och dödsångest.

Carina Burmans praktverk, *Bellman. Biografien.*, dyker ner i språkgeniet Bellman och hans värld, befolkad av patrisk och herrskapsfolk, och är dessutom en hyllning till 1700-talets Stockholm – staden där Bellman föddes, levde och dog.

Svaret på varför Bellman döpte Fredmans brev till epistlar finns att hämta hos aposteln **Paulus**. Paulus brev i Nya testamentet hör till de äldsta brev som alltjämt är tillgängliga. Brevet skrevs under åren 48–63 och originalspråket var grekiska. Ordet epistel är härlett från grekiskans apostel som betyder brev. I *Gustav Vasas bibel* från 1541 samt *Karl XII:s bibel* från 1703 heter breven Pauli epistlar.

Många överraskningar när Gillet renoverar

Några långa kliv över dyngsur sand, ett par raska steg över klibbig takfilt innan fötterna når stentrappan. Att besöka Gillegården en regntung eftermiddag i november är inte direkt ett nöje, men intressant och lite spännande.

Hela huset, restauranglokaliteterna i gatufastigheten och gården är en veritabel byggarbetsplats. Projektchef **Markku Lähteenmäki** tar emot i vestibulen där alla ytor är täckta med skyddande papper och plast. Den gamla klockan ovanom köksdörren har stannat på en kvart i elva. Men för byggubbarna är det långt kvar innan klockan slår tolv. Saneringen av Handelsgilletts gårdsfastighet är ungefär halvvägs.

Medan Lähteenmäki tittar bort förstorar fotografen ett hål i plasten där man tidigare gick till toaletterna. Rakt fram några stålbalkar för stommen som ska bära upp det nya betonggolvet och cirka fyra meter ned en sandbotten på vilken den nya biljardsalens golv ska gjutas.

Gift i källaren

– För ett par dagar sedan hittade vi, förutom asbest, kreosot i botten. Men vi åtgärdar problemet på ett sätt som myndigheterna godkänner, så att biljardsalen kan färdigställas, upplyser Lähteenmäki.

Kreosot, ett destillat av stenkoltjära, har bland annat använts som isoleringsmaterial. Ämnet framkallar cancer men har i tiderna också använts vid behandling av tuberkulos.

Under marknivån har byggjobbarna också råkat ut för andra överraskningar. En av det värre slaget är att det källarum, som ligger under och framför entrén, var rejält fuktskadat. Här hade restaurangpersonalen tidigare sitt socialutrymme.

– I den här omgången åtgärdas skadorna endast provisoriskt, bland annat genom att lägga takfilt på taket, det vill säga mot ytbeläggningen på gården, och se till att rummet ventileras ordentligt.

I det här skicket kan det inte användas. Därför måste ett annat rum i källaren ställas i ordning för restaurangpersonalen, konstaterar Markku Lähteenmäki.

Enligt honom är Gillebygget är ett krävande projekt som inte kan jämföras med en vanlig fastighetssanering.

– Vi måste ta hänsyn till Handelsgilletts, restaurangens och Hotel F6 intressen. Överraskningarna har redan varit många. Till råga på allt finns det inga ursprungliga ritningar över fastigheten att stöda sig på, summerar Lähteenmäki.

Trots att arbetena nu avancerar i rask takt ser man endast ett fåtal byggjobbare.

– Det är alltid lugnare i skarven mellan olika faser, förklarar Lähteenmäki och berättar att bygget sysselsätter mellan 30 och 40 personer.

Sordin på snapsvisorna

I fortsättningen håller Gillet till i andra

våningen. Vid besöket i november fyller travar med skivor festsalen. Efter att gamla takmålningar och väggfärger dokumenterats täcks det gamla in på nytt. Nya skivor beklär redan väggarna, och ur små hål hänger kabelhärvor som ska gå till brytare och armatur.

Enligt Lähteenmäki minskar takhöjden 30–40 centimeter därför att taket ljudisolerats så att Gillebrödernas snapsvisor inte kan störa gästerna i hotellrummen en våning upp. Handelsgillet och Hotel F6 kom i höstas överens om en ljudisolering som klarar 70 decibel mot ursprungliga 60. Ytterligare ska akustiken i Festsalen förbättras.

Golven i andra våningen ser för jävliga ut, men det är tillfälligt.

– I Festsalen kan vi slipa och lacka parketten, men i klubbbrummet måste vi lägga ny. Det gäller också den ombyggda baren mellan festsalen och klubbbrummet, säger Lähteenmäki.

Han berättar också att byggarbetarna provat gamla blyinfattade fönster som ska ersätta de nuvarande. De kräver bara lite justeringar av gångjärnen.

Projektchef Markku Lähteenmäki berättar att gården måste grävas upp för pålning och för att dra dräneringsrör ut till stadens avloppsnät.

Om ett halvt år spelas här biljard. Salen får också en egen ingång från bakgården.

Om alla löften infrias går klubblokalteterna mot en ljus framtid.

Första hotellrummet snart klart

För den oinvigde ser det inte mycket anorlunda ut i tredje våningen. Samma skivor, kabelhärvor och råa vägg- och golvytor. Men ljudisoleringen i ytterväggen och de nya mellanväggarna, som skiljer åt de tio hotellrummen, är på plats. Det första rummet, där inredningen för alla rum provas ut, blir färdigt till julen. Väggarna för gången till tuben som ska förbinda Gillegården med Hotel F6 finns också.

Speciellt i den här våningen har utmaningarna och överraskningarna varit många.

– Vi har stött på tiotals gamla rök- och luftkanaler och slarvigt täckta gamla dörrar. Dem har vi murat igen ordentligt

för att förhindra att ljud leds genom kanalerna.

När det gäller badrummen har bygarna tvingats avvika från arkitektritningarna för att lavoarer och toalettstolar ska få plats då man överraskande hittat bärande balkar.

Värmeelementen har också förorsakat huvudbry. Dels har det varit svårt att få tillräckligt med utrymme för dem då golvet stigit, dels har man tvingats ljudisolera vattenledningarna med ett slags fjäderdämpning, i väggarna mellan hotellrummen.

Nytt vattenhål i sikte

Tillbaka ute på gården förklarar Markku Lähtenmäki varför den ser ut som en sandgrop efter regn.

– Det kommande glastaket vilar på åtta pelare. För att pelarna inte ska sjunka in

har vi tryckt ned mellan åtta och tio meter långa stålpålar under dem, så att allt nu vilar på berg.

I gården har man också grävt ned rör som leder bort regn- och smältvatten från de två Gillefastigheterna och från glastaket. När glastaket kan monteras var inte klart i november.

– I värsta fall sker det först under vintern. Då kan kyla och snö försvåra arbetet, säger Lähtenmäki.

Han bedömer ändå att den ursprungliga tidtabellen håller för hotellets del. Det innebär överlåtelse i slutet av februari. För Gillets och restaurangens del gäller slutet av maj. Men när Gillet öppnar på hösten kan bröderna se ett nytt vattenhål på gården, en oas.

Text: Peter Nordling

Foto: Hannes Victorzon

Ökade affärsmöjligheter i nya kretslopp

Cirkulär ekonomi blir det

Allmänheten förväntar sig en tuffare klimatpolitik och konkreta resultat för att bromsa överkonsumtionen. Avfall och sopor – konsumtionens baksida – behöver ses över på ett nytt sätt. Det är dags för cirkulär ekonomi!

Det här är kontentan i den nuvarande regeringens rätt ambitiösa klimatprogram, även om det är lättare sagt än gjort att omsätta i handling. Utmaningen är kopiös, att hejda klimatförändringen och förlusterna av biologisk mångfald. Hittills har mänskligheten inte lyckats med någondera biten.

Mängden sopor i världen väntas tvärtom nästan fördubblas fram till år 2050. I världsekonomin återvinns under en tiondedel av råvaror som metaller, mineraler och biomassa.

Miljöminister **Krista Mikkonen** (grön) säger att den europeiska industrin kunde halvera sitt klimatavtryck om vi övergår från engångsprodukter till cirkulär ekonomi.

Jyrki Katainen, blivande överombudsman för Jubileumsfonden för Finlands självständighet, Sitra, målar med ännu bredare pensel.

– Det som verkligen borde förbjudas är i så fall begreppet avfall. För om Europa går in för cirkulär ekonomi kommer det inte att finnas avfall nog för att ens nämnas.

Katainens insatser som EU-kommissio-

när tangerade cirkulär ekonomi via plaststrategin, mest känd för sugrörsförbudet – en liten detalj i helheten. Samtidigt har EU ansvarslost fortsatt exporten av sopor till Asien. Kina slutade nyligen importera vårt plastavfall när Peking märkte att befolkningen drunknar i EU-sopor.

Årligt mervärde för miljarder

I cirkulär ekonomi ska nästan inget gå till spillo. Vårt gamla sätt att producera, konsumera och slänga fungerar inte. Produkterna ska hålla längre, de skall gå att reparera och materialen ska kunna återanvändas på nytt sätt, så mycket som möjligt.

– Personligen tycker jag att Finland borde vara en föregångare. Banbrytare brukar i allmänhet kassera in fördelar och dra nytta av sina erfarenheter, också ekonomiskt. I Finland kunde det gälla speciellt miljötänkandet, summerar **Kari Herlevi**, projektledare för cirkulär ekonomi vid Sitra.

Sitra har under de senaste fem åren framstått som nytänkare och agitator för övergång till cirkulär ekonomi. Fonden

har tätt samarbete även med regeringen, som förefaller att ha kopierat rätt mycket från Sitras vägkarta för hållbar ekonomi.

– I vår Finlandsrapport räknar vi med att cirkulär ekonomi ger landet ett årligt mervärde på två till tre miljarder euro fram till år 2030.

Herlevi nämner några starka argument för att kasta slit- och slängsamhället i soptunnan. I korthet går de ut på att det i längden inte går att fungera utan satsningar i cirkulär ekonomi. Redan EUs regelverk gör det omöjligt. Hållbara mål som ökad återvinningsgrad, i allt från kontorsbyggande till bildelar, får i sin tur genomslag i produktutveckling och nya serviceformer.

Kretslopp ger klirr i kassan

Det är inte svårt att hitta uppmuntrande exempel på nära håll. Vem hade för tio år sedan trott att 70 procent av Nestes affärsvinst kommer från försäljning av återvunna produkter. År 2007 baserade sig bolagets hela omsättning på fossil olja.

I en cirkulär ekonomi kan nya produkter definitivt tillverkas. Ytterst få företag når hundraprocentig återvinning i råmaterial, speciellt om de är globala aktörer. Sannolikt dröjer det innan produktutvecklingen spottar fram tillräckligt mycket jungfruligt material som värdekedjans

Svenska småbruk och egna hem Ab

PB 35, 10211 Ingå, Ola Westmansallé 5

tfn (09) 644 761, 0400-477 008

fax (09) 601 262

nya normala i Europa

Enkelt uttryckt kunde man säga att cirkulär ekonomi är motsatsen till den traditionella linjära ekonomin idag. Istället för att tillverka, köpa, använda och sedan slänga sakerna, utnyttjar man det som har tillverkats så länge det går. När sakerna är förbrukade återanvänds och återvinns de så mycket som möjligt om och om igen.

Bild: Naturskyddsföreningen.

följande länkar sedan kan återvinna. Här krävs närmast gigantiska kliv när det gäller de fyra centralaste materialen plast, aluminium, stål och betong.

Men det går framåt, fastän med trippande steg. Ta traktortillverkaren Valtra i Jyväskylä. För fem år sedan gick Valtra in för att göra business av förlängd livscykel på sina produkter. Alltså precis motsatt inställning än i till exempel elektronikbranschen. Valtra lovade förlänga växel-lådornas livslängd med uppgradering i sina fabriker. Servicen har haft en årlig tillväxt på 30–40 procent.

För att cirkulär ekonomi på sikt skall bli det nya normala i Europa krävs en godkänd vägkarta som stakar ut hur länderna kan gå vidare. Inget land motsätter sig målet men nog vägen dit. Polen, Ungern, Tjeckien och Estland har hyst dubier om att en omställning är möjlig.

Rätt har de förstås i att trender inte är det samma som löften om att något med säkerhet skall komma. Kanske **Jutta Urpilainen** borde översätta för dem några rader av den finlandssvenska filosofen **Georg Henrik von Wright**:

”Trender kan brytas och själva insikten om dem kan bli en kraft som bidrar till förändringen.”

Text: Matts Dumell

Oy K-O Nyman Consulting Ab

VVS planering och övervakning
Teuvo Pakkalavägen 4, 00400 Helsingfors
tfn +358 045 806 535

En soppåse

laddar telefonen hela året

– Det här känns så betydelsefullt att tidningarna borde skriva om sopbränning varje dag!

Vad får en frågvis, men fryntlig Gillebroder klimalexalterad till den grad att han höjer ett kraftverk till skyarna? Övriga duggade tätt under studiebesöket i Vanda Energis kronjuvel mitt emot Fazers bageri- och sötsakskomplex.

Dagligen dundrar 70 000 bilar förbi på Ring III och Borgåleden, men bara 200 svänger in till kraftverket. I skymningen talar de enorma neonljusen om att industrikomplexet är lösningen till att Vanda helt kan fasa ut stenkolen redan om tre år.

Då Vanda Energi avslöjade att landets största avfallskraftverk placeras i närheten av stadsdelarna Fagersta, Sexbro, Håkansböle och Källparken höjde invånarna protestflaggan. Det surrade rykten om sopbilar som skulle gröta till trafiken, om enorm invasion av råttor och hur luften skulle förpestas. Huvudstadsborna minns fortfarande hur avfallsverket på Byholmen spydde ut giftiga gaser i regnbågens alla färger.

När vi stiger ur bussen är den enda vittringen en svag doft av chokolad och Dumlegodis, för vinden blåser från Fazers. Sedan starten år 2014 har ingen sett gnagare eller klagat på antalet sopbilar.

Hit körs 370 000 ton blandopor från 1,5 miljoner invånare i nästan hela Nyland, från Hangö till Borgå. Här får sopor som inte kan återvinnas ett nytt liv under de två minuter de brinner och minskar Vanda Energis användning av fossila bränslen med fyrtio procent.

Renons på stenkol redan år 2022

Förbränning av blandavfall har förekommit i Finland i två decennier. Industrin startade upp i Riihimäki och förbränningssverken ligger idag tätt på kartan, i

Kotka, Lahtis, Varkaus, Jakobstad, Uleåborg och ett åttonde på kommande i Salo. Med Saloverket blir det kanske äntligen ett stopp för exporten av blandavfall från Åboregionen till Tallinn och Stockholm.

Vanda Energis avfallskraftverk har en fjärdedel av hela kakan. Visionen om att skära ner utsläppen av koldioxid på ett lönsamt sätt förefaller att ha lyckats. På drygt fem år har minskningen varit ungefär en tredjedel. I år ersattes dessutom det gamla naturgas- och oljekraftverket i Mårtensdal med ett biokraftverk.

Följande steg tas i februari 2020. Då inleds arbetet med att bygga ut avfallskraftverket i Vanda med en ny sophantering och en tredje modern förbränningslinje.

– Tack vare utvidgningen kommer vi att helt kunna fasa ut stenkolen, utan att föra extra kostnader på våra kunder, försäkrar Vanda Energis vd **Jukka Toivonen**.

Kraftbolagets utsläpp av koldioxid ska decimeras radikalt också efter år 2022 med planer på ett nytt biokraftverk år 2026 och ett spillvärmekraftverk (i Sköldvik) år 2030. Det låter som väl genomtänkta lösningar för att producera energi smart, hållbart och utan stigande kostnader.

God vinst på blandavfall

Gillebröderna bombarderade Vanda Energis representanter med frågor om bland annat sorteringsfat, svart plast, regler för sophantering och kraftverkets lönsamhet. Först spräcktes myten om att svart plast inte får läggas i insamlingskärl för plast, sedan att varje hushåll borde ha sju (!) skilda fat för sortering och till slut att blandavfall de facto håller på att bli bristvara därför att finländarna sorterar så flitigt.

Avfallskraftverket producerar främst fjärrvärme och el. Till Vanda förs årligen 144 miljoner soppåsar och på det gör energibolaget 40 miljoner euro vinst. Snabbt räknat betyder det att projektet återbetalar sig självt på ungefär femton år.

– Nej, det är en affärshemlighet, svarar Vanda Energis representant på frågan om vad bolaget debiterar för varje ton sopor det tar emot. Men det är klart mindre än på Sortti-stationerna.

Det som inte bränns, såsom hårdsmälta mineraler och metaller, säljs för skrotpris

eller kuskas till Käringsmossens sopplats där det förvandlas till utfyllnadsmaterial för byggindustrin.

Vanda stad ångrar antagligen idag att man i ett svagt ögonblick sålde ut 40 procent av aktierna i kraftbolaget till Helsingfors stad.

Vid det här laget var Gillebröderna så

proppade med sopor att det enda som tycktes liva upp dem var uppgiften om att en enda soppåse räcker för att hålla en ledlampa tänd i 135 timmar. Eller ladda sin smarttelefon en timme varje dag i ett helt år. Imponerande.

Text: Mats Dumell

Foto: Super Ojus Oy/Robert Örhén

Vanda Energis vd Jukka Toivonen.

Foto: Super Ojus Oy/Robert Örhén

Liten gryta stoppar stor fabrik. När föremål som Timo Sarpanevas klassiker fastnar mellan rosterjärnen måste hela förbränningslinjen stängas ner i ett dygn.

Foto: Clarissa Köhler

Foto: Clarissa Köhler

Frågvisa Gillebröder studerar smart och hållbar energiproduktion. Vanda fasar ut stenkolen redan 2022 tack vare sopbränning.

Kim Björkwall

Foto: Alko

De rätta dryckerna för julen

Julen står för dörren, och till den välkomnar vi ett antal riktigt fina och prisvärda alternativ. Se sammanfattningen nedan för mer utförlig information.

Ett rosa bubbel är trevligt att inleda festen med. Ett bra alternativ är **Codorníu Clàstico Seco Rosé**, gjort på druvorna Monastrell och Garnacha. En julig, halvtorr rosé cava med mycket karaktär. Laxrosa till färgen med en trevlig doft av röda vinbär och hallon. Fyllig, matig och smakrik med fräsch avslutning som passar både som välkomstdrink och till julbordets fisk och kalkon. Kostar 10,88 euro och får betyget väl prisvärd. Finns också på halv flaska för 6,99 euro.

Det vita vinet, med det passande namnet **Christmas Riesling 2018**, är gjort av den välrenommerade firman Dr. Pauly-Bergweiler i Moseldalen. Doftar rent av citrus, röda äpplen och har en tydlig mineralton. Mycket angenämt med mycket frukt, hög syra och en tilltalande äpplig fruktsötma i avslutningen. Passar riktigt bra som ett välkomstvin och klarar även de första smårätterna på julbordet. Då det bara kostar 9,98 euro får vinet betyget FYND!

Till julens röda utnämns **Jonty's Ducks Red 2014**. Det kommer från distriktet Paarl i Sydafrika och är gjort på druvorna Syrah,

Cabernet Sauvignon, Merlot, Cabernet Franc och en dos Malbec. Druvorna är ekologiskt odlade, och vinet klassas dessutom som veganskt, vilket innebär att man inte använt ägg vid filtreringen, eller andra tillsatser från djurriket. Vidare benämns det som "slow made wine" då man inte påskyndat tillverkningen, utan låtit det vila 14 månader på ekfat samt därefter länge på flaska, tills det nått full mognad. Mörk, tät purpur och en härlig doft av svarta körsbär, lakrits och chokladdoppade kaffeböner. Fylligt och balanserat med mogna tanniner och koncentrerad frukt i den långa avslutningen. Ett verkligt välgjort vin som passar till det mesta. Kostar 15 euro och får betyget väl prisvärt.

När barnbarnen lagt sig och tomten fått byta om, är han värd ett glas port. **Graham's Late Bottled Vintage från 2014** är väldigt bra. Mörkt, tätt och varmt med en fyllig sötma och en djup och lång avslutning. Ljuvligt med en lagrad Cheddar och en näve valnötter! Säljs i en fin presentförpackning, så den passar utmärkt som julgåva. Väl prisvärd, 22,69 euro, dessutom.

En glögg hör också julen till och i år fastnar jag för Alkos **Jubileumsglögg (Juhla Gögi)**. Den är lite ovanlig då den är bärnstensfärgad, inte så söt och har en stringent fyllighet. Detta tack vare 20 procent alkohol och att den kryddats med brandy. Således behöver den inte spetsas, men den kan spädas ut med en alkoholfri variant.

Några genvägar till helgmaten

Allt man kan göra för att lätta på julstressen gör firandet trevligare. Här följer några sätt att göra det lite lättare för sig i köket.

Storleken är oftast det största problemet med skinkan, den ryms helt enkelt inte i kylskåpet.

Fryst skinka

Du kan lösa problemet genom att köpa en djupfrys skinka. Köp den dagen innan den ska ätas. Om det inte är möjligt håller den sig frusen flera dagar i en styroxbox på balkongen.

Kvällen innan den ska ätas lägger du skinkan i ugnen som är förvärmad på max-effekt. Avlägsna plasten från skinkan och torka den så bra som möjligt. Lägg den i ugnen som får vara på full effekt i cirka 20 minuter, detta för att desinficera ytan på skinkan. Sänk sedan temperaturen till 100 grader. Tryck in en stektermometer i skinkan så fort den tinat tillräckligt. Använd helst en elektronisk mätare med alarm. Då vaknar du om den blir färdig på natten.

Skinkan ska få en innetemperatur på cirka 67 grader. Stäng då av ugnen och öppna luckan på springa och låt skinkan vara kvar i ugnen. Innetemperaturen borde då stiga till mellan 72 och 75 grader. Låt sedan skinkan svalna till cirka 60 grader, skär bort skinnet, pensla med senaps-ägg-blandning, strö på skorp-smulor och griljera i ugnen. Sedan är den färdig för servering.

Gravlax

Det bästa är att grava laxen i god tid, vilket betyder att du fryser in den. Jag strör ca sex procent salt över laxfilén, ungefär lika mycket, eller en aning mindre socker, ett par teskedar finmalen vitpeppar och mycket grovskuren dill. Prova gärna olika smaksättningar. Till exempel riven rödbeta ger god smak och vacker färg. Riven ingefära eller en skvätt julglögg fungerar också.

När laxen är kryddad lägger du den i en vacuumpåse och i frysen.

Om du inte har vakuummaskin kan du lägga laxen i en påse med snabbslutare (t.ex. minigrip) och sedan lägga påsen med laxen i kallt vatten, så att bara påsöppningen är ovanför ytan. Slut sedan påsen, så har du en vakuumpackning.

Lägg laxen i kylskåp 5–6 dagar innan den ska ätas, den gravas medan den tinar. Putsa bort kryddorna från ytan av laxen innan du skär den.

Observera att för att laxen ska vara gravad, det vill säga att proteinerna i köttet har börjat brytas ned, krävs att den gravas minst tre dagar. Gravningen börjar först när laxens yta har tinat, håll den därför minst fem dagar i kylskåpet. Det finns många recept som säger att det räcker med så kort tid som ett dygn, men då har vi inte en gravad, utan en rimmad lax.

Strömming

Börja med att salta strömmingsfiléer. Låt filéerna rinna av och tillsätt sedan cirka fyra procent salt.

Blanda ordentligt och låt strömmingen stå kallt i cirka ett dygn. Skölj filéerna och låt dem rinna av. Blanda en lag bestående av 1 del ättika, 2 delar socker och 3 delar salt. Lägg strömmingen i lagen och låt dra 2–3 dygn.

Du kan göra olika varianter av inlagd strömming med den här basversionen. Blanda såser med till exempel crème fraîche eller majonnäs som bas och tillsätt exempelvis pepparrot, vitlök eller senap och blanda såsen med de avrunna strömmingarna. Du kan också låta strömmingen ligga i lagen och tillsätta kryddor i den. Använd till exempel kryddpeppar, lagerblad, pepparrot och morot, så får du en god glasmästarströmming.

Det blir också mycket gott att göra annan fisk med samma metod. Också lax, sik, gös och abborre blir jättegott. Prova dig fram!

Text & foto: Ben Wiberg

Roger Wessman

Borde vi oroa oss för avlistningarna?

Listan på bolag som försvinner från Helsingforsbörsen via företagsköp blir allt längre. Under de senaste månaderna har till exempel telefonoperatören DNA, maskinuthyraren Cramo och vårdbolaget Pihlajalinna blivit föremål för anbud. Välbekanta företag som Sponda, Amer Sports och Pöyry har köpts ut under de senaste två åren.

Uppköpsvågen ger upphov till många frågor. Är den ett typiskt tecken på slutet av en lång uppgång? Försvinner våra möjligheter att placera i attraktiva bolag då utländska köpare snappar åt sig gräddan?

Det är svårt att se uppköpen som ett tecken på en överhettad aktiemarknad. Vid en verklig börsbubbla är bolag tvärtom ivriga att lista sig. Det såg vi till exempel i slutet av 1990-talet, då småplaceringar köade på gatorna för att överföra sina besparingar till teknologibolagens ägare, som ivrigt sålde ut. Samma fenomen har vi under de senaste åren sett i så kallade kryptovalutor, där småplaceringar fortfarande lurats att placera sina besparingar i rena pyramidspel.

Attraktiva prisnivåer

Då välinformerade köpare, såsom utländska företag och stora kapitalplaceringsbolag, är intresserade av att köpa finländska företag, är det snarare ett tecken på att värderingsnivåerna av aktierna nu är attraktiva. Köparna bedömer att företagen

kan generera en god avkastning åt dem, även om de är tvungna att betala ett betydligt överpris i förhållande till rådande värderingsnivå. Pihlajalinna och Cramos aktiekurser steg till exempel i ett nafs över 30 procent.

Naturligtvis påverkas köparnas betalningsvilja av de negativa räntorna, som gör det dyrt att sitta med pengar i kassan och billigt att finansiera uppköp med lån. Även en måttligare avkastning på företagsköpet verkar därmed lockande. Samma avvägning mellan räntenivå och aktieavkastning är relevant även för privata sparare. Det är en verklighet alla placerare måste anpassa sig till.

Det överpris företagsköparna betalar i förhållande till den rådande aktiekursen är i sig en anledning för aktiesparare att glädja sig över uppköpsvågen. Om det uppköpta företaget råkar finnas i portföljen får man realisera en snabb kursuppgång.

Man kan snarare oroa sig för att de bolag som inte blir uppköpta är överprissatta. Blir alternativen för finska placerare måhända allt sämre, då de bästa bolagen köps ut? Blir vi kvar med de överprissatta bolagen, som ger låg avkastning?

Köper i egen bransch

Den typiska uppköparen tycks dock inte ha valt och vrakat bland finländska bolag för att hitta det attraktivaste köpobjektet. I regel verkar det uppköpta bolaget i

samma bransch som köparen. Telenor köper DNA, Mehiläinen är intresserat av Pihlajalinna, holländska byggmaskinsuthyraren Boels lägger bud på Cramo.

En förklaring till uppköparnas betalningsvilja är förmodligen att de tror sig kunna göra det uppköpta bolagets verksamhet lönsammare genom att integrera det med sin övriga verksamhet. En dylik synergivinst är inte nödvändigtvis samhällseligt önskvärd, om den skapas genom att bolaget efter sammanslagning får en starkare marknadsposition och kan kassera hem monopolvinster eller en utländsk ägare kan idka effektivare skatteplanering.

Säljarna tar vinsten

Tack vare det premium köparna betalar för aktierna får de säljande finländska ägarna dock en stor del av den förväntade ökningen i vinsterna. Empirisk forskning tyder på att så gott som hela synergivinsten vid företagsköp går till det uppköpta bolagens ägare.

Någon direkt brist på alternativ har uppköpen inte heller skapat. Trots att antalet börsföretag minskat något i år, återstår runt 130 bolag på listan, vilket är fler än för till exempel fem år sedan.

Ökningen förklaras inte heller av att småbolagen blivit fler. Också om man beaktar marknadsvärdet har nylistningarna hittills varit mer betydande än avlistningarna.

Inga lik i garderoben

Staffan Bruun berättar hur det gick till då han skrev boken om det åländska finansgeniet.

– Hör du **Staffan**, det här ska sedan inte bli någon glansbild. Allt jag varit med om ska finnas i boken. Med de orden började **Anders Wiklöf** berätta om sitt liv för mig. Det skulle bli många långa kvällar. Och Anders höll sitt ord. Hans tonårsgång i Mariehamn höll på femtiotalet polisen fullt sysselsatt. Anders var närmast stolt när han berättade om alla skurkstreck.

Lika öppen var Anders då han berättade om den långa resan från murarson och utfrusen ung bilhandlare till ställningen som Ålands i särklass rikaste och mäktigaste man.

Att det skulle bli en bok om Anders Wiklöf var ingalunda självklart. Hade han själv fått välja skulle projektet sannolikt aldrig blivit av. Men Anders fick inte välja. Hans vänner uppmanade honom att skriva boken, från förlag tog man kontakt, och det fanns välmenande kompisar som vidtalade tänkbara författare.

Anders var i stormens öga och såg en bok växa fram som han inte kunde kontrollera. I det skedet kontaktade han mig. Som reporter på Hufvudstadsbladet hade jag intervjuat Anders några gånger, men vi kände inte varandra mer än så.

Anders visste förstås att jag var sommarälänning med stuga på Föglö, och han lyssnade varje vecka troget på Fritt Fram i Radio Vega. Dessutom mindes han att de gånger jag intervjuat honom för Hbl hade resultatet åtminstone inte gjort honom besviken.

Så när vi av en slump möttes i Mariehamn och hade pratat en stund om väder och fotboll satte Anders upp en bister min och förklarade att han ville tala allvar med mig. Uppe på Arkipelags veranda berättade han om sin svåra sits.

– Folk sliter och drar i mig. De säger att de ska ordna så att det blir en bok om mig. Jag har fullt sjå att bromsa dem. Du kan ju branschen efter att ha gett ut massor av böcker på olika förlag. Säg mig, kan man få ihop en bok på mig, och om svaret är ja, hur ska den då göras?"

Anders Wiklöf intervjuades av Staffan Bruun på en Gilleafton i november.

Manus för Hollywood

Jag återkom efter en dag och hade bilden helt klar.

– Svaret på fråga ett är ja, det går alla gånger att göra en bok på din fantastiska karriär. Ditt liv borde inte bara bli bok, utan storyn är så bra att vi borde sälja manuset till Hollywood. Och boken ska skrivas så att det är din röst som hörs. Du är en makalös historieberättare, därför är det du som ska berätta, och därför måste boken skrivas i jagform.

Anders lyssnade och vägde varje ord. Efter att ha tänkt efter och rökt en cigarett visste han vad han ville.

– Eftersom du så bra tycks veta hur boken ska göras får du väl lov att skriva den då. Det är hög tid att också du börjar göra rätt för dig.

Två saker kom vi överens om. Eftersom det bara är Anders röst som hörs, måste han godkänna innehållet. Jag kan inte sätta ord, som han inte vidkänns, i hans mun. I gengäld får Anders inte påverka de ämnen vi berör. Jag gjorde klart att alla skelett jag hittar i hans garderob ska finnas

med i boken. Anders bestämmer vad han säger, men jag bestämmer samtalsämnet.

– Du får gräva så länge du vill, men du kommer inte att hitta några lik i min garderob för där finns inga. Det är nämligen så att jag aldrig gjort en bra affär därför att någon annan gjort en dålig, sade Anders innan vi tog i hand på att vi skulle skriva boken tillsammans.

Och rätt hade han. Medan skrivandet framskred missade jag inte en chans att tala om Anders Wiklöf med alla ålänningar jag mötte. I det skedet visste man inte att jag i hemlighet höll på med en bok.

Ingen ansåg sig ha blivit orättvist behandlad av Anders. Ingen kände heller någon annan eller hade ens hört talas om någon som blivit lidande av Anders affärer.

Business first

Det blev otaliga seanser på restaurang Arkipelag. Vi åt middag, jag knäppte på bandspelaren och Anders började berätta. Ibland framskred boken med expressfart, när Anders höll sig till agendan. Ibland

framskred boken inte alls därför att Anders ville prata om annat.

Han följer noga med vad som händer i politiken på Åland, i Finland och i världen. Och vissa gånger var han så upprörd över regeringen Sipilä, Donald Trump eller någonting som hänt på hemmaplan på Åland att vi fastnade och talade om saken i flera timmer även om ingenting av samtalet kom med i boken.

Värre var att Anders höll fast vid att hans affärer går först och boken kommer i andra hand. Därför har jag säkert världsrekord i antalet avbeställda Mariehamnsflyg i sista stund.

Anders kunde ringa en kväll och säga "Avboka morgonplanet, jag hinner inte träffa dig i morgon. Stora affärer är på gång."

Också då vi under sena kvällar arbetade med boken hade Anders mobilen på. Kom det viktiga affärssamtal tog han dem. Därför kom jag att sitta bredvid när han gjorde en del spektakulära affärer. Jag satt också och lyssnade på honom när kanske mera spektakulära affärer torkade in och aldrig blev av.

Projektet att inbjuda in Bill Clinton till födelsedagskonserten kunde jag också följa med från det första samtalet till Secret Service i mars 2019.

Att komma Anders Wiklöf så nära var en fascinerande upplevelse, förutom att det småningom också blev en bok. Någonting som i sin tur skulle fascinera Anders mycket.

Med signeringen av böcker och uppträdandet på bokmässor öppnades en helt ny värld. För Anders har det förblivit ett mysterium att folk betalar inträde för att gå in i mässcentret och handla böcker.

Tillsvidare har han ändå dragit sig för att införa entréavgift till sina mataffärer.

Text: Staffan Bruun

Foto: Hannes Victorzon

GILLEAKTUELLT

Christian Borenius blir ordförande

Christian Borenius har valts till ordförande för Handelsgilletts styrelse år 2020. Han valdes enhälligt vid föreningens valmöte torsdagen den 28 november. Borenius efterträder Johan Hjelt, som lett styrelsen fem år.

Christian "Chriso" Borenius, 69, har varit medlem i Handelsgillet sedan år 2009. Han har varit styrelsemedlem sedan början av år 2017 och ordförande för Verksamhetsutskottet från år 2019. Chriso är också en av initiativtagarna till Handelsgilletts frukostseminarier. Dessutom är han aktiv inom Golfkillarna.

Av de styrelsemedlemmar, som var i tur att avgå, omvaldes Mikael Krogius och Kaj-Erik Lindberg för följande tvåårsperiod.

Till nya styrelsemedlemmar valdes Thomas Hallbäck och Olof Rehn. Övriga styrelsemedlemmar är Torbjörn Jakas, Christian Nordgren och Bo Söderholm, vilka är valda till utgången av år 2020.

Peter Nordling, som har suttit i styrelsen tre mandatperioder, var inte längre

Foto: Hannes Victorzon

Christian Borenius.

valbar. Därmed består styrelsen av ordförande plus sju medlemmar. Maximalt kan sammansättningen vara en plus åtta.

Handelsgilletts styrelse har redan tidigare utsett Kaj-Erik Lindberg och Bo Söderholm till ansvariga för Handelsgilletts byggprojekt från och med den 18 november.

Handelsgilletts tidskrift fyller 90 år

Då den "nyfödde" skulle döpas

"Visa Edert intresse för tidskriften genom att döpa den nyfödde! Giv den ett namn, kort men betecknande!"

Uppropet ingick i provnummer 1 för snart 90 år sedan. En skara Gillemedlemmar hade väckt förslag om utgivande av en egen tidskrift och ärendet hade noggrant behandlats av Gillets styrelse.

Frågan ansågs vara av stort intresse, "blott den kunde realiseras utan ekonomisk förpliktelse från gilletts sida". Snart utsågs en redaktionskommitté som skulle realisera idén.

Några månader senare i september 1930 förelåg ett namnlöst provnummer. Avsikten var, skriver redaktionskommittén, att de följande numren av tidskriften "gratis

och portofritt skall tillställas gilletts medlemmarna".

Snabbt hade det visat sig att svårigheterna med att ge ut en tidskrift inte var förknippade med finansieringen utan med att fylla spalterna med bidrag (utan att klippa ur andra publikationer). Tidskriften värdade till de inemot 1 000 medlemmarna om medarbetare.

"Uttalade önskemål i Gillets angelägenheter är särskilt välkomna. Fadd elakhet eller osympatisk polemik går däremot utan vidare i papperskorgen."

Den drivande kraften i redaktionen var Gillemedlemmen Lars Wiik som hade både penna och ådra.

Till tidskriftens namntävlan inkom

På Vinklubbens resa hann deltagarna också med lite kultur.

Expert besöker Vinklubben

Vinklubben har haft ett fint år med många deltagare och intressanta vinprovningar. Höjdpunkten var klubbens resa till Valpolicella, Veneto och Verona i Italien. Resan sålde slut på två minuter och de 47 systrar och bröder som kom med fick ett minne för livet.

För våren 2020 kan Vinklubben erbjuda ett intressant program med den finska Master of Wine, **Taina Vilkuna**, som höjdpunkt den 28 februari.

Gillet besegrade Svenska Klubben i T:fors

Handelsgillet stod i Tammerfors värd för den traditionella klubbkampen i bridge och biljard mot Svenska Klubben i Tammerfors i mitten av november. Till Tammerfors åkte tolv bridge- och fyra biljardspelare. Det var egentligen Svenska Klubbens tur att gästa Gillet, men på grund av byggprojektet och livet i exil stod Gillet som värd hos gästerna.

Den för evigt vandrande pokalen, som är uppställd för tävlingen, har de två

föreningarna kämpat om sedan år 1978. Gillet har, förutom i några enskilda fall, utgått som segrare.

Matchen i år slutade i en klar seger för Handelsgillet. Bridgespelarna vann sin del av matchen med 8-4.

Biljardmatchen bestod av det för Gillebröderna obekanta spelet Turak på ett tajt kajsabord. Trots det vann Gillet 2-0 efter en jämn första halvlek och ett överlägsnare spel i den andra halvleken.

Handelsgillet stod också som värd för lunchen i samband med klubbkampen. Skagenröra och färssås på risbädd passade utmärkt till den sociala träffen.

Stämningen var som vanligt mycket positiv under hela den lyckade resan. Diskussionsämnena under och mellan spelen täckte allt mellan himmel och jord.

Gillebröderna återvände trötta men lyckliga efter fullbordat värv.

nästan 40 allvarligt menade förslag. I ett dussin av dem ingick "Gillet" i en eller annan form varför redaktionskommittén ansåg att "Gillebladet" bäst motsvarade majoriteten av medlemmarnas önskemål.

Mer originella förslag var "Bockfoten" (elak hänvisning till ordförande **Albert Boxström**), "Giletten, Kladden, Jobbs Posten, Nubben och Mixed Grill och Gillebroder". Första och enda pris tillföll, efter lottdragning mellan fyra förslagsställare till "Gillebladet", signaturen "Mr X".

Politiskt engagerad

De två provnumren år 1930 hade backats väl upp av annonsör som gjorde reklam för bland annat radionätmottagare, radio med stationsväljare, centralvärmeledningar, vatten och avlopp, vårt dagliga bröd, alkoholfria drycker, räknemaskiner och galoscher (Nokia).

Förutom presentation av Gillets lo-

kaliteter, utbud och styrelse var redaktören tydligen djupt engagerad i både riksdagsmannavalet och Helsingfors stadsfullmäktigeval. Viceordförande **Erik von Frenckell** anlätades flitigt som statsfinansiell expert på räntor, ekonomi och politik. Han var Gillets man i riksdagen sedan 1927, bankfullmäktig och från 1931 stadsdirektör.

Den nya tidskriften underströk och uppmanade medlemmarna att rösta på Gillets "egna kandidater" i valen. Provnnummer 1 utkom strax efter riksdagsupplösningen och nyalets huvudfråga var, enligt Gillets extra möte, "kommunismens utrotande från det offentliga livet i Finland". Rösta på von Frenckell!, uppmanade bladet.

Dessutom skulle läsarna förnöjas med ett eget gillekorsord, kåserier, historiska uppsatser och listor över nya medlemmar, kommitténytt och den alltid angelägna

"fyllda år". Flera av spalterna känns igen efter att ha överlevt i 90 år.

Från år 1931 började medlemstidningen utkomma regelbundet som Organ för Handelsgillet i Helsingfors.

Text: Matts Dumell

Första sidan av provnummer 1/1930 pryddes av ett stort frågetecken. Namnet för Gillets tidskrift vållade bekymmer, men visade sig sluttigen vara väldigt lättlöst.

Frihetsbröderna gav en höstkonsert tillsammans med Sibbo Sångarbröder.

Aktiva sångare

Handelsgilletts samarbetsförening Manskören Frihetsbröderna r.f. har haft en aktiv hösttermin. Förutom övningar under ledning av dirigent **Jan C. Westerlund** har kören haft en kördag med tonbildning.

I oktober uppträdde Frihetsbröderna tillsammans med Sibbo Sångarbröder i Lilla Villan i Sibbo. Köreerna uppträdde först med egna avdelningar, sedan förenades krafterna för att framföra sånger av bland andra **Leevi Madetoja** och **Jean Sibelius**.

Höstterminen avslutades med en traditionell julkonsert i Brändö kyrka i mitten av december. Finlands Lucia med tärnor medverkade. Kollekten gick oavkortad till Luciansamlingen.

Motorcyklar och fartyg fascinerade Frimärksgillet

Motivsamladets popularitet har ökat betydligt. Frimärksgillet bekantade sig nyligen med motorcyklar på frimärken.

Över 140 länder har tryckt märken med motorcykelmotiv, först var Mexiko år 1919 tätt följt av USA. Fartyg är ett annat populärt motivsamlarområde. Eftersom det är stort måste man specialisera sig på olika delområden, till exempel fraktfartyg eller varför inte råriggade segelfartyg under olika tidsepoker.

På sitt senaste möte fick medlemmarna i Frimärksgillet ta del av ett föredrag om fartyg som verkar under svåra förhållanden, isbrytare och polarforskningsfartyg och hur de har avbildats på märken från olika länder.

Vattenstämplar är en "vetenskap" i sig eftersom nästan alla länders äldre märken är försedda med ett stort antal sådana av varierande utseende. Kronor, hakkors och posthorn hör till de vanligare och deras placering på märket, rättvänt, omvänt eller upp och ned, avgör hur sällsynt och eftertraktat det är. En samlare blir sällan fullärd på det området.

För en utomstående låter det här kanske inte som särdeles rafflande, men för Frimärksgilletts medlemmar har det varit en intressant och givande höst. Under våren 2020 kommer medlemmarna att delta i en excursion till Postmuseet i Tammerfors för att bekanta sig med den finska filatelins Mecka.

Frimärksgillet sammankommer fyra gånger under höstterminen och deltagarantalet har varit 10–14 personer. Föredragen på mötena har behandlat bland annat motivsamlande och vattenstämplar, två viktiga områden inom filatelin.

Historieklubben

Septembarmötet var ett diskussionsmöte under rubriken Sovjetiskt inflytande på Finland efter andra världskriget och hölls på Tony's Deli med 45 deltagare.

Carl-Fredrik "Calle" Geust höll en utmärkt inledning och sedan följde diskussionerna i grupper om 4–5 personer. Diskussionerna blev extra livliga genom att ämnet var bekant för alla, frågan gällde ju våra egna upplevelser. På allt sätt en trevlig kväll, också måltiden blev lyckad med god mat och snapsvisor.

En av årets absoluta höjdpunkter var klubbens första årsfest på Tekniskas Salar fredagen den 18 oktober. Hälsningstalet till de 63 gästerna, varav 27 damer, hölls av toastmastern **Göran Blomstedt**. Festföredraget, Finland – de ofullbordade katastrofernas land, hölls av professor **Henrik Meinander** och festtalet av klubbens ledare **Kaj Nordström** i samband med den goda middagen. I festtalet betonade Kaj klubbens aktivitet men framför

Späckad vår, trots

Livet i exil har förlöpt tämligen smärtfritt för Handelsgillet. Under höstterminen ordnades Gilleaftnar på bland annat på Svenska handelshögskolan och olika restauranger. Flera företagsbesök förgyllde programmet.

Kommerserådet **Anders Wiklöf** blev, inte alldeles otippat, höstens publikmagnet. Drygt ett hundratal Gillebröder bänkade sig på Restaurang Blue Peter på Drumsö för att höra den åländske affärsmannen berätta om sitt liv, intervjuad av Gillebroder **Staffan Bruun**.

Ett annat populärt program var besöket hos Alko. För det programmet var intresset rejält större än de drygt 30 platser som stod till buds. Andra populära företagsbesök gjordes hos Vanda Energi, småbåtstillverkaren Marino och Planmeca som tillverkar utrustning för dentalbranschen.

Gillet är husvillt också hela vårterminen. Verksamhetsutskottet utlovar dock ett minst lika intressant program som under hösten. I början av året hålls

firade

allt den goda stämningen, som skapar fin trivsel, inom klubben.

Snappsångerna ekade festligt under kvällen med **Henrik Diesen** som sångledare. En rolig och lyckad frågesport ordnades under kaffet och engagerade faktiskt alla festdeltagare. De duktigaste, **Henrik Aminoff** och **Henry "Heffe" Ericsson**, belönades med Historieklubbens första medaljer. Under middagen spelade musikvirtuosen **Henrik Wikström** bakgrundsmusik och ackompanjerade snapsångerna.

Novembermötet hölls på Riksarkivet där forskaren **Pertti Hakala** på ett intressant och givande sätt presenterade Riksarkivets historiska fläktar för de 36 medlemmarna. Efteråt intogs middag på restaurang Zinnkeller.

Nästa års stora satsning blir resan till Lettland och Litauen den 6–9 april. Temat för resan är I jägarnas fotspår. **Nils-Erik Friis** är arrangör och reseledare.

exil

några Gilleaftnar i Tekniska föreningens lokaliteter. Också under våren står flera företagsbesök på agendan vid sidan av Gilleaftnarnas namntunga föredragshållare. Bland annat besök hos Vaisala och Orion är planerade. Vårprogrammet bjuder också på musikteaterföreställningen I det stora landskapet på Svenska Teatern.

Detaljerad information om det kommande programmet finner du i månadskortet Gillesinfo och på handelsgillet.fi, som uppdateras kontinuerligt.

HANDELSGILLET GRATULERAR

Gallen Rolf Gustaf, pens. bankdir.
90 år 2 januari

Söderman Per, fil.mag.
75 år 8 januari

Godenhjelm Jan-Eric, DE
75 år 10 januari

Backman Kristian, EM
75 år 12 januari

Lindell Axel, revisor, Associate
30 år 12 januari

Lindertz Christian, konsult
75 år 16 januari

Grönlund Jaques, DI
70 år 20 januari

Fabritius Joakim, DI
70 år 23 januari

Kolster Björn, jur.kand.
75 år 2 februari

Waltzer Ingmar, DI
80 år 2 februari

Knudsen Sten, dir.
80 år 4 februari

Johansson Rolf, fil.lic.
70 år 6 februari

Lindroos Göran, DI
70 år 6 februari

Roswall Lars, forstmästare
75 år 6 februari

Lindh Lars-Erik, ing.
75 år 6 februari

Colérus Pehr, GRM-revisor
75 år 11 februari

Åkerberg Kaj, EM
60 år 13 februari

Hellström Bengt, pol.mag.
80 år 19 februari

Joki Ensio, ekonom
90 år 23 februari

Lybeck Christian, DE
70 år 27 februari

Belfrage Dennis, It-ingenjör
40 år 3 mars

Andersen Fridrik, ekonom
60 år 3 mars

Hartwall John, styr.ordf.
75 år 4 mars

Belfrage Bo Axel, örlogskapten
70 år 6 mars

Schröder Tom, läkare
70 år 9 mars

Henriksson Göran, vd
70 år 7 mars

Tervo Timo, professor, läkare
70 år 9 mars

Blomqvist Ralf, VH
75 år 11 mars

Krogius Sven-Erik, civilekon.
80 år 12 mars

Kankfelt Tim, EM
50 år 13 mars

Liesalho Markus, distrikschef
60 år 18 mars

Moberg Frank, DE
80 år 27 mars

Berglund Harald, dipl. köpman
85 år 29 mars

Har du flyttat?

Meddela din nya adress:
telefon 09 669 798 eller
info@handelsgillet.fi

Nya medlemmar

Styrelsen har antagit följande nya medlemmar till Handelsgillet:
Markus Borenius, Walter Rehn och Maunu Toivari.

Posti Green

Festkläder

FORMTEX OY
Clothes for Gentlemen

**Frackar i olika material,
nu också ylle!**

Kontakta Br Charles Elmgren
info@formtex.fi eller 0400 440 899

formtex.fi

Byggföretag

Nikkilän Huolto Oy
tfn 0400 202 090

Förpackning

Oy Dahlberg & Co Ab
www.dahlberg.fi

Ventilation

Robovent Kb
tfn 044-5606087
roboventdick@gmail.com

Takarbeten

Solvikin Kattohuolto Oy
erik.ettala@
solvikinkattohuolto.fi
tfn 040 579 819

Begravningsbyråer

Helsingin Hautaushuolto
Tfn 09 700 24 81

Advokatbyråer

Rehn & Co Ab
Gillebroder Olof Rehn
tfn 09 668 9650
www.rehnco.fi

Havets delikatesser

Frisch Haus Finland Oy
www.ayriaistukku.fi

Annonser

TILINURKKA ky
bo.gerkman@tilinurkka.fi